

Cooperació catalana

Setembre 2022

Any 43è

PVP 3,00 €

Fundació
ROCA GALÈS
CATALUNYA

Llegeix la revista mensual del cooperativisme català — rocagales.cat

La Dovella, construcció social

Pàg. 10

Faruk Doru:
«Ser autosuficient
econòmicament és possible»

Pàg. 13

**Economia per la vida,
Agricultura i canvi climàtic,
un model insostenible**

Pàg. 17

**Premis ES 2021,
L'economia postcapitalista
serà cooperativista o no serà**

Pàg. 20

Salut laboral per a persones i organitzacions.

Transformem el nostre entorn mitjançant aportacions de caràcter social amb la fórmula cooperativa com a motor de canvi.

- Integració de la prevenció de riscos laborals, des de la proximitat i la implicació.
- El BenEstar de les persones, el motor de l'Economia.

Confiança

Comunitat

Coneixement

SelPrA
sepra.coop

Assegurem compromís

Descobreix les assegurances ètiques i solidàries

Amb Arç Cooperativa pots fer un consum responsable tot impulsant el mercat social

www.arc.coop

FEM ECONOMIA SOCIAL

Serveis per a entitats i col·lectius d'economia social i autònoms

Ajudem en el dia a dia: gestió
Aportem totes les eines: formacions
Impulsem idees: assessorament
Fem créixer projectes: acompanyem

També intervenim en processos de
remunicipalització i relleu empresarial

 Col·lectiu Ronda
Gestió · Assessorament · Formació

Trafalgar, 50-52 baixos, Barcelona | 93 268 21 99 | cronda.coop | info@cronda.coop

Segueix-nos a les xarxes

@rocagales

/FundacioRocaGales.5

rocagales.cat

Editora: Fundació Roca Galès

Redacció i administració:

Aragó, 281, 1r 1a 08009 Barcelona
Tel. 93 215 48 70 - cc@rocagales.cat
www.rocagales.cat

Coordinació: Agnès Giner.

Consell assessor: Josep Edo, Agnès Giner, Carla Liébana, Xavi Palos, Ricard Pedreira, Xavier Pié, Joseba Polanco, Esteve Puigferrat, Àlex Romaguera, Quim Sicília, Jordi Via i Armand Vilaplana.

Els autors són responsables dels articles signats. Ni la direcció de la revista ni els editors comparteixen per força les opinions que puguin reflectir els textos aquí inscrits

Foto portada: La Dovella, SCCL.

Disseny, maquetació i impressió:

L'Apòstrof, SCCL, i Cevagraf, SCCL

Dipòsit legal B-22.823/80

Edició impresa: ISSN 1133-8415.

Edició digital: ISSN 2696-9386.

Aquesta revista ha estat impresa en paper ecològic.

 Generalitat de Catalunya

Sumari

04

TORNAVEU

Elena Bernet Martí.

05

EDITORIAL

Cooperativisme per a la transició ecosocial

06

NOTICIARI

Agnès Giner

09

COOPERATIVES DE CATALUNYA

La incorporació de sòcies a les cooperatives.
Confederació de Cooperatives de Catalunya

10

LES NOSTRES COOPERATIVES

La Dovella, construcció social.
Carme Giménez

13

L'ENTREVISTA

Faruk Doru.
Josep Comajoan

17

ECONOMIA PER LA VIDA

Agricultura i canvi climàtic.
Albert Folch

20

PREMIS ES 2021 - FINALISTA

L'economia postcapitalista serà cooperativista o no serà.
Samuel Segura i Renau

24

OPINIÓ

Francament sorprès.
Josep Busquets

26

RESSENYA

Pràctica del comú i reciprocitat.
Ricard Pedreira

Un parell de preguntes (que són tres) a:

Elena Bernet Martí

(Barcelona, 1992), ambientòloga i consultora en participació i ESS a Vector 5, Sccl

L'atractiu del cooperativisme és, precisament, que és atractiu. O no us ha passat mai que amb una conversa de cinc minuts heu pogut convèncer gairebé tothom que és un model positiu, més sostenible i més feliç? Un model que té com a eix vertebrador la participació activa de totes les qui formen part del seu propi projecte enriqueix, crea i (sovint) transforma. Ara que és tan habitual sentir a parlar d'una tan necessària innovació (social, tecnològica, ecològica...), es fa més evident que mai que és imprescindible sumar totes les veus, totes les vivències, i construir conjuntament. En definitiva, el cooperativisme és una de les alternatives més properes que veig per transformar el model actual.

Considero però, que des del cooperativisme hem d'assumir risc. Hem d'obrir perspectives. I n'hem d'aprendre molt, del nostre entorn (passat i present) i del que s'està fent, ja des de fa segles, arreu del planeta. Cal que siguem referents als sectors tradicionals de Catalunya (l'industrial i el turístic, per exemple), aportant els nostres valors i la nostra mirada. Cal que siguem més ambicioses en la incidència (amb projectes d'intercooperació de gran impacte) i cal que siguem diverses. Molt més diverses del que som ara.

Cal que siguem valentes i que, si realment creiem que el cooperativisme és una alternativa al sistema capitalista, anem a per totes. El dia a dia dels nostres projectes ens absorbeix inexorablement, però que important és pujar a les espatlles dels gegants per veure-hi més enllà, ocupant el nostre espai, fent sentir la nostra veu, sense oblidar la nostra essència!

Una economia per la vida, més que factible, és indispensable. I cada any que passi (i aquí surt una mica de la vena ambientòloga) ho serà més. Posant les persones al centre de cada un dels nostres projectes i actuacions, reorganitzar-nos cap a un model de cures arrelat al territori i caminant cap a un nou sistema d'organització energètica i social, potser podrem ser més resilients amb la crisi climàtica d'aquestes pròximes dècades.

Des del cooperativisme i l'economia solidària catalana hem fet l'exercici de definir l'economia per la vida, d'acotar-la, i potser de fer-nos-en referents al país. Però altra vegada, l'impacte que tenim (tot i ser més que evident, real i imprescindible) no és suficient. Hem de ser més, més fortes, i creure'ns que, si ho volem, podem.

Cooperativisme per a la transició ecosocial

Aquesta tardor veurem com s'agreuja encara més la crisi sistèmica en què estem immerses. Encetem aquesta darrera part del 2022 amb el cost de la vida disparat, males collites i escassetat de matèries primeres. Si a tot això hi sumem el context postpandèmic (presumiblement), la guerra a les portes d'Europa i l'emergència climàtica, en surt una situació dantesca amb regust de col·lapse. Sabem que el capitalisme aprofita aquests escenaris per retallar els drets i les condicions de vida de la majoria, i que, si no hi ha alternatives emancipadores clares i potents, aquestes conjuntures són el caldo de cultiu on germinen els monstres del feixisme i el militarisme.

La multiplicació de les catàstrofes ambientals i l'escassetat d'energia, aigua, aliments i altres matèries revela que el sistema patriarcal capitalista cada cop és menys capaç de proveir-nos dels béns i els serveis més essencials per a la vida, una situació dramàtica que bona part del món ja fa segles que pateix i que ara s'estendrà molt més, també entre nosaltres.

Des del cooperativisme, com a nucli de l'economia social i solidària a casa nostra, sabem que, per impedir o minimitzar aquesta acumulació de crisis interrelacionades, les societats han de dur a terme urgentment un procés de transformació que anomenem transició ecosocial i que consistiria a implantar un conjunt de canvis econòmics, socials, polítics i culturals que reajustin el consum de materials i energia als límits biofísics del planeta, i el redirigeixin i el distribueixin de tal manera que totes les persones puguin viure dignament.

A aquest repte tan majúscul, el cooperativisme, l'economia social i solidària en conjunt, hi té molt a aportar. El seu compromís de sempre amb la justícia social; la seva capacitat per teixir comunitats, per socialitzar les persones en entorns feministes, igualitaris, participatius i solidaris; la seva habilitat per crear nous models d'activitat socialment útils i sostenibles, la converteixen en un actor imprescindible d'aquesta transició que ens toca emprendre estant ja al caire de l'abisme.

Torna la fira alTERna't després de dos anys

El passeig del Ter de Manlleu torna a acollir el diumenge 18 de setembre la fira alTERna't després de dos anys sense poder-se celebrar a causa de la pandèmia. Organitzada en el marc del Mes de l'Economia Social i Solidària d'Osona, aquesta nova edició de la fira donarà a conèixer les entitats de la xarxa del mateix nom, juntament amb l'organització d'activitats per donar visibilitat a l'economia social i solidària de la comarca. Enguany, l'eix central se centrarà en les economies comunitàries, més concretament en les comunitats energètiques, en la creació de les quals Osona és comarca pionera.

La fira alTERna't inclou xerrades, taules rodones, mostra d'entitats i tallers, així com un concert i un dinar popular.

El Mes de l'Economia Social i Solidària d'Osona va arrencar amb la fira Tasta Llabor, el dia 4 de setembre a Roda de Ter, i inclourà altres actes organitzats per les entitats de la Xarxa per l'Economia Social i Solidària d'Osona.

Trobareu la programació i més informació a: <https://ess.manlleu.cat>

Nova edició del Premi Ponent Coopera a la millor iniciativa cooperativista de Ponent

Ponent Coopera, l'Ateneu Cooperatiu de les terres de Lleida, ha publicat la nova convocatòria de l'OESST 2022, Premi Ponent Coopera a la millor iniciativa cooperativista de Ponent, que promou la constitució de noves cooperatives compromeses amb la transformació social.

El premi té per objecte el reconeixement i suport a la creació d'una nova iniciativa cooperativista a Ponent, que intenti donar resposta a alguns dels reptes socials i mediambientals del territori com poden ser projectes de producció, distribució o consum agroecològic; dinamització del comerç local; inclusió social de persones en situació de vulnerabilitat; fixació de la població al medi rural; dinamització del sector cultural i artístic; defensa de la igualtat de gènere o reconeixement de les diversitats d'origen, culturals, etc.; mobilitat i/o logística sostenible; entre d'altres. Una convocatòria que preveu una única ajuda valorada en 3.000 euros per a la creació d'una cooperativa. Aquesta aportació cobreix els aspectes centrals per vetllar pel seu correcte funcionament: l'assessorament tècnic i formatiu per al desenvolupament del projecte econòmic, la constitució de la cooperativa, el suport al pla d'acció i la dotació de capital social.

Poden optar a aquesta ajuda iniciatives econòmiques/ empresarials que es vulguin desenvolupar segons els criteris que marca l'economia social i solidària i optin per la forma jurídica cooperativa. També poden optar-hi aquells projectes que es trobin en fase de constitució i no hagin sol·licitat l'escriptura pública de la notaria en el moment de presentar la seva candidatura. Els projectes sol·licitadors hauran de comptar, com a mínim, amb dues persones físiques, que han de ser les dues futures sòcies fundadores de la cooperativa.

Les sol·licituds es podran enviar fins al 30 de setembre del 2022.

Bases, sol·licituds i més informació a: www.ponentcoopera.cat

ARRIBA LA FESC 2022

La Fira d'Economia Solidària de Catalunya (FESC), l'esdeveniment anual de trobada i exposició de l'economia social i solidària catalana organitzat per la Xarxa d'Economia Solidària (XES), torna al recinte fabril de la Fabra i Coats de Barcelona, el darrer cap de setmana d'octubre, enguany del 21 al 23 d'aquest mes.

La FESC reunirà durant el cap de setmana unes 200 exposidores en una mostra d'entitats i projectes d'ESS, amb

un centenar d'activitats i un espai de trobada del moviment.

Des de l'economia solidària es defensa que és possible fer una economia per la vida, una economia que resolgui les necessitats socials posant les persones i el planeta en el centre i que, de fet, és l'única economia possible per poder construir un món que mereixi ser viscut. L'economia solidària ja està construint moltes propostes que ho demostren i la FESC ha de servir

per reivindicar-les i, sobretot, per reflexionar juntes sobre tots els reptes que tenim al davant.

L'horari de la FESC serà el següent: el dissabte, 22 d'octubre, de 10 a 20 h i el diumenge, 23 d'octubre, de 10 a 14.30 h.

Totes les xerrades presencials també es podran seguir en directe per *streaming* a través del seu web:

<https://fesc.xes.cat>

VII POSTGRAU D'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA DE LA XES

El 5 de setembre passat es van obrir les inscripcions a la nova edició del Postgrau d'Economia Social i Solidària impulsat per la XES i coordinat per La Ciutat Invisible amb el reconeixement acadèmic de la Universitat Pompeu Fabra – Barcelona School of Management.

La formació rep el suport econòmic de la Direcció General d'Economia Social i Cooperatives de la Generalitat de Catalunya, així com la col·laboració de la Lleialtat Santsenca, Coòpolis, l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona i de diverses cooperatives com FGC Advocats, Grup Ecos, Coop57, Quesoni, Lacol o associacions com MigrESS. Durant

aquest curs, la cooperativa La Tregua s'encarregarà de l'acompanyament metodològic de les sessions des de l'educació popular antiracista.

En aquesta VII edició es desplegarà un pla d'estudis que enllaça coneixements teoricopràctics sobre l'ESS catalana i que posa l'accent en el cooperativisme i l'enfortiment socioeconòmic local a partir de 3 mòduls formatius (150 hores lectives i 30 sessions) que inclouen una visita formativa a un ecosistema cooperatiu català (en les anteriors edicions, Camp de Tarragona i Catalunya Central) i una altra a un territori fora de Catalunya (en les anteriors edicions, Itàlia, Euskal Herria, Andalusia i el País Valencià).

L'alumnat del Postgrau que hagi complert amb la participació i la realització de les tasques exigides en els estudis podrà optar a les acreditacions següents:

- Acadèmica. Curs d'especialització en creació i gestió d'empreses de l'economia social i solidària amb el reconeixement de 10 crèdits ECTS de la Universitat Pompeu Fabra.
- De l'àmbit socioeconòmic. Formació integral en economia social i solidària, amb el reconeixement de la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya i Coòpolis, Ateneu Cooperatiu de Barcelona.

Per a més informació i inscripcions: www.formacio.coop

Transformem l'economia des de les aules

Itinerari educatiu d'Economia Social i Solidària i Finances Ètiques

Generalitat de Catalunya

Més de 2.400 alumnes d'instituts catalans formats en economia social i finances ètiques durant el curs passat

L'itinerari educatiu d'economia social i finances ètiques és una proposta pedagògica que ofereix la Confederació de Cooperatives de Catalunya, conjuntament amb el Departament d'Educació i el Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya, als instituts del país.

L'objectiu dels tallers és donar a conèixer el cooperativisme i l'economia social entre l'alumnat dels últims cursos d'ESO i que es familiaritzi amb conceptes com l'emprenedoria col·lectiva, els valors cooperatius, el consum conscient o la banca ètica.

Durant el curs escolar 2021-2022, 2.487 alumnes de 3r i 4t d'ESO de 19 instituts de Catalunya han participat en l'itinerari educatiu d'economia social i finances ètiques que impulsa la Confederació de Cooperatives de Catalunya conjuntament amb el Departament d'Educació i el Departament d'Empresa i Treball de la

Generalitat de Catalunya. Es tracta d'un recurs didàctic per incloure formació pràctica i específica sobre economia social i solidària i les finances ètiques en les matèries d'economia i empenedoria.

A través de cinc mòduls pedagògics, formadors especialistes en la matèria i docents dels centres han presentat l'economia des d'una perspectiva de resolució de necessitats. Els estudiants han pogut fer un recorregut seqüencial per comprendre els aspectes clau de l'economia social i les finances ètiques i reflexionar sobre el valor econòmic que tenen algunes activitats quotidianes com la cura de les persones, les conseqüències ambientals i socials que impliquen les decisions de consum o els criteris que s'apliquen per diferenciar una entitat bancària convencional d'una entitat de la banca ètica.

La Confederació de Cooperatives de Catalunya fa una valoració molt positiva

de la implicació dels centres educatius als tallers en aquesta edició de l'itinerari educatiu d'economia social i finances ètiques als instituts catalans. Aquest és el segon curs en què s'ha inclòs en l'oferta curricular dels centres educatius catalans formació específica sobre l'economia social i la creació d'empreses democràtiques centrades en les persones, la generació de feina estable i de qualitat i el creixement sostenible i arrelat al territori. En total, des de la primera edició de l'itinerari educatiu d'economia social i finances ètiques el 2019-2020, s'han format 8.300 alumnes de tot Catalunya.

L'itinerari educatiu d'economia social i finances ètiques està impulsat per la Confederació de Cooperatives de Catalunya i rep el suport del Programa d'Economia Social del Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya.

Més info: <https://cooperativescatalunya.coop/projectes/projecte->

La Regadora – Ciutat de les alternatives

La Regadora, que torna els dies 16, 17 i 18 de setembre a Sabadell, és una xarxa, un festival i un espai: punta de llança per a la retrobada, la celebració i el debat sobre el present i futur de la transició ecosocial.

La Regadora és un projecte impulsat per moltes i diverses entitats i organitzacions de la ciutat de Sabadell, que des de la consciència climàtica es fan seu el lema "Canvia el sistema, no el clima". Aquesta segona edició, presenta espais de xerrades, música, tallers i una fira.

Enguany la Regadora també ha presentat una nova publicació amb el mateix títol "Canviem el sistema, no el clima", una reflexió coral i crítica sobre el col·lapse actual i els reptes de les ciutats, produïda per la cooperativa de segon grau CentDeu SCCL, L'Eixida, La Productora, i editat per Pol·len Edicions.

Podeu llegir el manifest i consultar tota la programació a www.regadora.cat

LA INCORPORACIÓ DE SÒCIES A LES COOPERATIVES

Àrea de Comunicació
Confederació de Cooperatives de Catalunya
@CooperativesCAT

La Lleialtat Santsenca va acollir l'acte de celebració del Dia Internacional de les Cooperatives coorganitzat per la Confederació de Cooperatives de Catalunya i la Direcció General d'Economia Social, el Tercer Sector i les Cooperatives. El lema escollit per l'Aliança Cooperativa Internacional per a l'edició d'enguany fou "Les cooperatives construeixen un món millor", així que l'objectiu de l'acte va ser mostrar l'aportació del cooperativisme per construir una societat més justa, solidària, democràtica, inclusiva i sostenible.

En el marc de la DiadaCoop es va fer un repàs de les fites assolides pel cooperativisme català en els últims mesos, les quals tenen un denominador comú, que és la base sobre la qual es construeixen els projectes cooperatius: la participació de les persones sòcies.

Per posar en valor el paper clau que tenen les cooperatives en la creació d'ocupació digna i arrelada al territori, en l'impuls de la innovació –no només tecnològica, sinó també social– i en la construcció d'una societat cohesionada i on tothom tingui cabuda, es fa evident que la base és impregnar tot el projecte a través de la participació de les sòcies i, per tant, preveure de manera permanent la incorporació de noves sòcies als projectes cooperatius. Volem reflexionar sobre aquest puntal bàsic perquè configura la fortalesa de les cooperatives quan es treballa permanentment i que, en cas contrari, pot suposar una gran feblesa.

Totes les cooperatives fem de la incorporació de sòcies un element cabdal perquè només a través de la participació en la propietat, la gestió i els resultats de totes les que participem en l'activitat cooperativitzada, podem considerar la correcta conjugació dels principis i valors cooperatius.

Tanmateix, la incorporació de sòcies és molt més que una exigència dels principis. És, sobretot, una manera equilibrada de desenvolupar el projecte empresarial, d'actualitzar el projecte cooperatiu amb noves idees, de treballar un relleu generacional,

d'atraure talent i coneixement i retenir-lo. En definitiva, és una manera de consolidar el projecte cooperatiu, de compartir-lo i de mantenir l'arrelament social.

Totes les cooperatives, indistintament de la branca, tenen la voluntat d'incorporar nous socis. És obvi que hem de fer aquest procés al ritme que determini el projecte cooperatiu i, per tant, ha de formar part de la nostra planificació.

Ara bé, aquest procés d'incorporació hem de tenir-lo ben sistematitzat. Hem de considerar que, des de la primera vegada que fem un procés de selecció de persones –no subjecte a estacionalitats–, hem d'integrar els protocols perquè aquesta persona, si tot evoluciona correctament, esdevingui sòcia de la cooperativa. Això exigeix tenir perfectament dissenyat el procés d'acollida i aprenentatge –acompanyament, formació i informació– perquè conegui el projecte empresarial i les regles de funcionament de la cooperativa, fins que, després de tota aquesta vivència comuna i de mutu acord, es decideixi formalitzar la seva incorporació.

Arribats en aquest moment, la nova sòcia ja ha de tenir prou coneixement per comprometre el seu esforç a la cooperativa i aquesta per estar en condicions per donar resposta a les necessitats de la persona –que, en el cas de les sòcies treballadores i les sòcies de treball, són un lloc de treball al llarg de tota la seva vida laboral, la qual cosa implica també l'atenció permanent per mantenir les competències professionals necessàries.

Tal com ha volgut fer evident l'ACI amb el lema d'enguany, així és com, des de la base, les cooperatives construïm un món millor: apoderant les persones per ser sòcies de les cooperatives i col·lectivament tenir la capacitat per a solucionar les pròpies necessitats. Situem l'autogestió cooperativa com a resposta a les necessitats de les persones i reafirmem com a cooperativistes el nostre compromís societatari.

La Dovella, construcció social

Una dovella és una peça constructiva, més estreta d'un extrem que de l'altre, que serveix per construir arcs i voltes. L'encaix de les dovelles és el que permet sostenir tota una estructura, recolzant unes sobre les altres. Amb aquesta metàfora del cooperativisme va començar fa dos anys el seu camí La Dovella, cooperativa de treball, i també empresa d'inserció, dedicada a la construcció. Té la seu a Terrassa, però ens reben a Viladecavalls, mentre treballen en la rehabilitació d'una casa del poble.

Carme Giménez
L'Apòstrof Sccl
@apostrof_coop

La Dovella ofereix un ampli ventall de serveis relacionats amb la construcció.

La Dovella és una cooperativa molt jove, constituïda el 2020, encara que va començar l'activitat un any més tard, arran de participar en un programa de Barcelona Activa. Amb l'acompanyament de l'Ateneu Cooperatiu del Vallès Occidental i la implicació en un programa d'emprenedoria social de l'Ajuntament de Terrassa, van iniciar els contactes amb diferents organitzacions que treballen amb persones en situació d'exclusió social, per tal de tirar endavant amb el seu objectiu principal: donar una oportunitat laboral a persones en risc.

Xavi Busom, un dels impulsors de la cooperativa, arquitecte amb una llarga experiència en les tasques de restauració i construcció, ens explica que treballen coordinadament amb diferents organitzacions del tercer sector, per tal de facilitar experiència laboral a persones que són ateses per aquestes mateixes entitats. Entre d'altres, ens parla de les fundacions Busquets,

Fupar i Prodis, de Terrassa, a part del servei d'ocupació de la ciutat. Totes elles es dediquen a un ventall ben ampli d'activitats, des de la tasca amb persones amb discapacitat intel·lectual fins a gent sense llar o amb problemes d'addiccions.

«Hi ha persones que ens encarreguen feina per aquesta característica de la nostra cooperativa —ens comenta el Xavi—, i està bé, encara que a nosaltres esperem que, a mesura que ens vagin coneixent, sigui per la qualitat de la nostra feina. De la mateixa manera, també ens trobem gent que és sensible al format cooperatiu, a la nostra pertinença a l'economia solidària.»

Per la seva banda, Santi Moreno, un altre dels socis de treball, ens explica que a vegades la dificultat rau en el fet que hi ha persones les capacitats de les quals no són les adequades per treballar en un àmbit on la seguretat és tan important. Això implica una bona

coordinació amb les organitzacions que deriven les possibles sòcies de la cooperativa, de manera que s'entengui quin és el perfil adequat per treballar en equip, amb cura, i les capacitats necessàries. «Fa poc que funcionem i encara estem aprenent moltes coses —afegeix el Santi—. Potser necessitaríem més informació, o potser més formació, per adquirir més recursos a l'hora de treballar amb persones amb diferents capacitats».

Un altre dels objectius de La Dovella és integrar dones a l'equip, perquè consideren que el món de la construcció és molt poc equitatiu pel que fa al gènere. Encara que no fan una cerca específica sobre el tema, «sí que anem donant veus», ens diu el Santi.

La cooperativa vol créixer, arribar a més gent i poder ampliar el seu radi d'acció, per tal de donar l'oportunitat de tenir experiència laboral a més persones. A més, volen millorar les condicions laborals

de les persones sòcies, naturalment dintre de la sostenibilitat. L'objectiu és anar més enllà del que marquen els convenis i, per exemple, passar del règim d'autònoms a la seguretat social, a més de reduir la jornada a trenta-cinc hores.

Encara que, com ja hem dit més amunt, La Dovella és una organització jove, ja forma part del teixit de l'economia social i solidària, de la Xarxa d'Economia Solidària, del Pam a Pam i també del projecte de moneda social La Mola.

Alguns membres de l'equip

L'Esteban González, que treballa a la cooperativa fa un mes, provinent de Prodis, ens explica que ell no s'hauria imaginat mai treballant en la construcció, però que li agrada molt, encara que algun dia se li fa pesat, sobretot per la calor: «Pensava que per treballar a la construcció calia tenir molta força física, i no és tanta». I afegeix: «M'agrada més estar aquí que on

El Santi i l'Esteban descansant a l'hora d'esmorzar.

treballava abans, en una fàbrica. Allà eren totes les hores fent exactament el mateix. A més, em pagaven molt poc.» Igual que li passava quan feia de jardiner, que tampoc arribava a cobrar mil euros al mes, treballant la jornada completa. A La Dovella, l'Esteban cobra el que li correspon com a manobre per

“
**Tenir bons
companys fa
que les coses
funcionin bé.**

“

La Dovella vol créixer per oferir oportunitats laborals a més persones.

C.G.

conveni. «Ja tinc trenta-un anys...», comenta, i ens fa entendre que se sent prou gran per tenir una feina i un sou dignes.

Abdelhadi Arfaoui, un dels treballadors que s'incorporarà aviat com a soci, prové de la Fundació Busquets, i porta un any treballant a La Dovella. Ens explica que hi va entrar a través d'un company de la fundació que hi havia estat com a voluntari. Ara fa de manobre, però s'està formant, treballant en equip, per fer tasques de paleta. Quan li demanem què li sembla formar part d'una cooperativa, ens explica que «a mi el que m'interessa, la veritat, és treballar, no estar amb els braços plegats. I tot el que ve de més, és positiu. Estar en equip és sempre bo». Ens comenta que tota la gent que ha estat coneixent a La Dovella és bona gent, que és el que més li agrada, que tenir bons companys fa que les coses funcionin bé. La trajectòria vital de l'Abdelhadi fins a La Dovella ha estat llarga, passant per França, Itàlia i els països del Golf.

L'Abdelhadi va arribar a La Dovella a través de la Fundació Busquets.

Els serveis de La Dovella

CONSTRUCCIÓ

Rehabilitació
Reforma
Obra nova

OFICINA TÈCNICA

Arquitectura
Enginyeria
Legalitzacions

SERVEIS COMPLEMENTARIS

Retirada de mobles
Neteja final d'obres

Entre d'altres organitzacions, La Dovella treballa amb:

Fundació Busquets: té cinc programes base: acompanyament a persones sense llar, una residència d'estudiants, pisos assistits per a joves extutelats, abastiment d'alimentació i roba a famílies, i un centre residencial d'acció educativa (CRAE).

Fundació Prodis: assistència i promoció integral de persones adultes amb discapacitat intel·lectual, trastorn mental o paràlisi cerebral, amb centre ocupacionals, serveis de teràpia, d'inserció sociolaboral, de lleure...

Fundació Fupar: formació i inclusió sociolaboral de les persones adultes amb diversitat funcional, amb formació, inserció ocupacional, organització de lleure i serveis terapèutics, entre d'altres.

Faruk Doru (Ararat, 1960) és el portaveu del moviment d'alliberament kurd a Espanya i Portugal. Va estudiar Matemàtiques a Alemanya i un màster de Ciència Política a la Universitat de París. Va treballar durant quasi vint anys al Parlament Europeu i al Consell d'Europa com a representant del poble kurd, i entre 2010 i 2020 va ser el representant del Partit Democràtic del Poble (HDP) a Europa.

Un personatge històric que voldries conèixer:

Murray Bookchin, teòric del municipalisme llibertari.

Una lectura imprescindible:

'Orígens de la Civilització', d'Abdullah Öcalan.

Un perfil de Twitter que no pots deixar de seguir:

No segueixo gaire Twitter.

No podries viure sense:

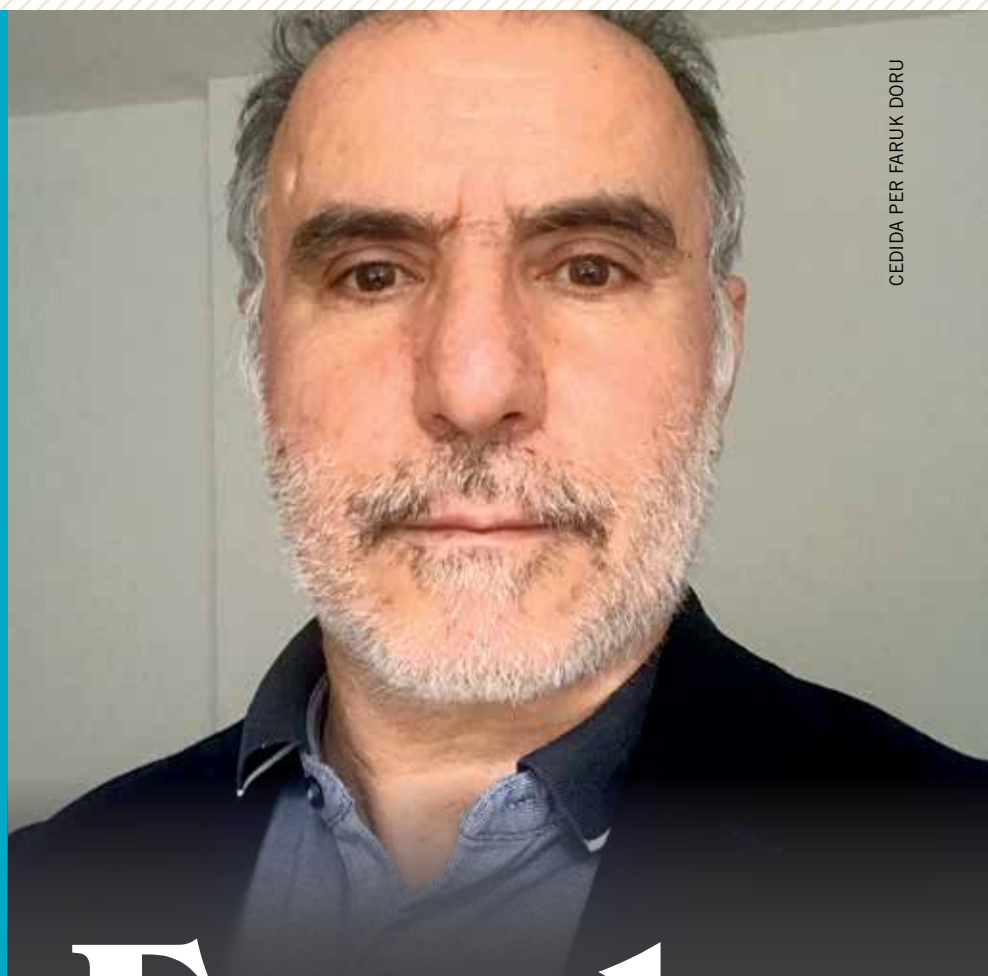
Sense llibertat.

Encara tens pendent: Viatjar per tota la Caucàsia.

El cooperativisme és:

La participació de tota la ciutadania per treballar i assegurar totes les necessitats d'un poble.

CEDIDA PER FARUK DORU

Faruk Doru:

«Ser autosuficient econòmicament és possible»

Josep Comajoan
Dies d'Agost, SCCL
@diesdagost

66

«Som optimistes, creiem en la nostra lluita, som el bressol de la civilització mundial, i hem donat molts exemples i en podem donar d'altres.»

El 18 de juny vas participar en el Seminari Internacional de Democràcia Comunal a Barcelona. En què consisteix el model de democràcia comunal implantat al Kurdistan?

És diferent en cada zona del Kurdistan, segons la situació política i les forces disponibles. Al Kurdistan Bakur, la zona nord, ocupada per Turquia, hem arribat a crear una democràcia comunal basada en la democràcia directa i participativa, on les decisions es prenen per part dels diferents representants de la societat. És un procés que fa anys que dura i que ha estat construït a partir de les alcaldies que han guanyat les eleccions una vegada i una altra.

Ho anava a dir. No és una cosa de fa quatre dies.

La democràcia comunal, o el que en diem confederalisme democràtic, és fruit d'un llarg procés que ha canviat la situació política en aquesta àrea. És un model on no són els alcaldes o consellers els que prenen les decisions importants, sinó el consell de la ciutat o de la regió. I sempre venint de més avall, dels comitès de barri, de districte, etc. Així es garanteix la plena participació ciutadana. I així igual en altres àmbits com la justícia, les finances, l'economia... Els comitès de barri, de poble, de districte, de ciutat... debaten tots els temes, intentant arribar a consensos i, si no, es vota. És un sistema de baix cap a dalt, una mica diferent del dels referèndums que, per exemple, veiem en països com Suïssa, però que s'hi apropa en la forma de prendre les decisions.

Parleu d'una situació de poder dual.

No ha estat un procés fàcil, però és cert que ara mateix podem parlar de dos poders: un, el de l'estat turc, el seu exèrcit, els seus mandataris i la seva burocràcia. Però per l'altra, els representants elegits pel poble kurd a partir dels postulats del confederalisme democràtic. Hi va haver un moment donat que el govern només tenia els militars, i la resta d'institucions eren en mans de les persones, practicant una democràcia participativa arreu, des de les associacions més petites als tribunals de justícia, per posar un cas. En el cas de la justícia s'intenten arreglar els problemes o conflictes sense sortir de la comuna, i només si no hi ha possibilitat real de resoldre'l, es passa a una esfera superior.

Parles en passat.

Hem anat guanyant unes eleccions darrere unes altres, encara ara. Però el govern turc ha fet ús de les seves armes més pesants, ha portat la violència al carrer i ha detingut massivament, una vegada i una altra, els alcaldes i càrrecs electes de la zona. Avui hi ha més de 10.000 càrrecs electes a la presó. Van adonar-se que no dirigien i van utilitzar la força militar per destruir ciutats senceres amb carros de combat i avions, que també van provocar milers de desplaçaments. I malgrat tot, el percentatge de vot que recollim en moltes ciutats és superior al 80%, en alguns casos és de fins al 97%.

Malgrat tanta repressió, el confederalisme democràtic continua tenint un suport gairebé unànime de la població. A què és degut?

És la ideologia, unes idees que han estat acceptades per la població, com una forma de viure, idees per la llibertat, per la participació política, per l'alliberament de la dona, per la convivència entre els pobles que viuen en aquesta àrea, que n'hi ha diversos, amb diferents religions, ètnies, llengües... Les idees han estat acceptades pel poble, perquè no els les han imposat, sinó que ha assumit aquestes idees llibertàries. S'ha creat, i això és molt important, una consciència política, social, de justícia, en aquesta àrea, i ha anat quallant en tota la població. I malgrat els milers de detinguts, i fins i tot assassinats, no poden evitar que aquestes idees i consciència ja hagin quallat en el poble. Quan un poble té consciència, és quan lluita pel seu alliberament nacional, econòmic i social. Ja no es pot evitar. I es pot anar arrestant als nous càrrecs electes, però la consciència política i social facilita que surtin noves generacions que prenen el relleu, no deixen les cadires buides. Sona estrany, perquè en moltes parts del món no és així, i hi ha una gran dependència dels partits. Aquí el partit no s'ha creat com una estructura burocràtica, sinó de defensa de la població.

Quin és el paper de la dona?

La dona al Mig Orient ve d'una tradició que no li atorgava cap dret, i això encara passa en alguns països de la zona, com Turquia o Iran, on tenen una llibertat o una participació política molt limitada. La participació de la dona al Kurdistan ha estat decisiva, i també s'ha creat una consciència molt forta entorn dels seus drets. Qualsevol espai de decisió té una copresidència, amb una dona i un home, i un mínim d'un 40% de representants de cadascun d'aquests espais han de ser dones. Però és que, a més, els homes no tenen opinió sobre quines dones ocuparan determinats càrrecs. Al revés, en canvi, les dones poden posar un veto a un candidat home que no representi pel que sigui els postulats de l'alliberament de la dona. Tot això ha creat una nova dinàmica d'alliberament i participació de la dona, també entre les dones de les comunitats àrabs, perses...

Com funciona l'organització de l'economia al confederalisme democràtic?

En realitat, al Bakur no s'ha pogut avançar gaire en aquest sentit, perquè no hem sortit d'aquest ambient de guerra. Sí que s'han creat diverses cooperatives, però

no han durat gaire. Estan prohibides. L'estat turc no tolera aquella economia alternativa al sistema capitalista.

A Rojava, al Kurdistan del Nord i Est de Síria, sí que trobem més cooperativisme?

És diferent. Allà s'ha avançat molt en implantar un sistema anticapitalista, tal com emana del confederalisme democràtic, amb un sistema que igualment va de baix cap a dalt. Fins i tot béns de l'Estat s'han repartit de forma equitativa. No hi ha grans capitalistes que s'aprofiten dels béns del poble, sinó que es reparteixen entre les comunitats. A Rojava també, cada institució té la seva cooperativa. Per exemple, les forces d'autodefensa tenen la seva cooperativa, o cada poble organitzat sota el nom de comuna, també té la seva, per crear economia alternativa.

Fins a quin punt l'economia es basa en l'autosuficiència, en aconseguir una sobirania que a Occident ens n'omplim la boca, però que és molt complicada d'assolir?

Sí, la política que du a terme el nostre poble és per intentar ser autosuficient econòmicament. Tenim força territoris autosuficients en l'àmbit agrari, de l'electricitat o altres fonts d'energia. Els programes econòmics es basen en les necessitats del poble i, segons les seves aspiracions i necessitats, es treballa per satisfer-les, sense haver de recórrer a productes d'altres països. Ser autosuficient econòmicament és possible. Tot i

Faruk Doru en una imatge d'arxiu.

que hi ha àrees com el Kurdistan d'Iraq, que no s'ha recolzat tant en l'economia regional i té més dependència de les exportacions, de Turquia, d'Iran, fa més de vint anys que són una regió lliure i avui dia són totalment dependents de l'exterior. Apliquen un model d'economia capitalista; sembla que aspirin a ser un altre Qatar o un altre Dubai, però la realitat és que així com Rojava ha assentat les seves bases per ser autosuficient, ells no ho són.

Després de dècades d'oblit per part de la comunitat internacional, i amb un paper geoestratègic cada vegada més important per part de Turquia, malgrat tot, ets optimista respecte al futur, Faruk?

Jo sempre soc optimista, però és una qüestió una mica personal. Els anys vuitanta era president d'una associació d'estudiants kurds a Alemanya, érem un grup molt petit. Defensàvem la causa kurda, però érem molt pocs. En tots aquests anys, havíem dit que crearíem una televisió alternativa, i se'ns en reien. Avui tenim més de 20 cadenes de televisió que informen la població, i políticament ens hem convertit en la tercera força del Parlament kurd. És clar que al davant tenim a Turquia, el segon exèrcit de l'OTAN, que geoestratègicament té un paper en l'equilibri entre Rússia i els Estats Units, els quals, malgrat les pràctiques genocides cap als pobles kurd o armeni, li donen suport. Però som optimistes, creiem en la nostra lluita, som el bressol de la civilització mundial, i hem donat molts exemples i en podem donar d'altres. Que fins i tot en situació de guerra, hem pogut instaurar un sistema de democràcia confederal i, malgrat les dificultats, ser autosuficients econòmicament i no dependents de l'Estat, i hem creat una nova forma de viure, de govern, de cultura i de benestar. Sempre optimista!

“

«S'ha creat una consciència política, social, de justícia, en aquesta àrea, i ha anat quallant en tota la població.»

Som representativitat

→ **Participació**

Visibilitat

→ **Enfortiment i creació**

Sectors

→ **Territori**

Economies feministes

**Cooperatives
de Treball**

Federació de Cooperatives
de Treball de Catalunya
Premià 15, 1ª planta. 08014 Barcelona
Tel: 93 318 81 62 · Fax: 93 302 18 85

cooperativestreball.coop

Participa de la
transformació social!

T'ho expliquem a

nexe.coop

AGRICULTURA I CANVI CLIMÀTIC

Un model insostenible

Albert Folch

Doctorand en Història Econòmica UB

A hores d'ara queden pocs dubtes (o pocs n'haurien de quedar) sobre la necessitat de transformar radicalment un sistema agroalimentari que ens condueix al col·lapse. El fet de disposar durant tot l'any, als prestatges dels supermercats, d'aliments produïts arreu del món, que en molts casos podrien ser produïts molt més a prop, fa que la distància que recorren els aliments abans d'arribar al nostre plat sigui esgarrifosa i això provoqui un colossal malbaratament de combustible en el transport de mercaderies. La contínua presència de productes que ni són de proximitat ni són propis de la temporada ha fet que bona part de la ciutadania hagi perdut la connexió amb els cicles agraris naturals. Les llarguïssimes distàncies recorregudes afecten no només els productes acabats, sinó també els inputs que s'utilitzen en la seva elaboració. Un cas especialment greu el constitueixen els pinsos de soja destinats a la cabana ramadera europea provinents de països com Brasil, Argentina, Bolívia o Paraguai, on els monocultius de soja estan fent desaparèixer enormes extensions de boscos i selves.

Altres vessants del procés productiu reforcen la insostenibilitat del model, hereu dels canvis introduïts en l'agricultura amb posterioritat a la Segona Guerra Mundial: mecanització, amb la conse-

güent eliminació de la mà d'obra; aplicació massiva d'agroquímics; augment de l'escala de producció, per tal d'augmentar exponencialment la productivitat de cada persona implicada en l'agricultura i per tant els guanys, i concentració de la terra en poques mans. Una agricultura, en definitiva, cada cop menys camperola. Els experts en agroecologia de la Universitat de Berkeley, Miguel Ángel Altieri i Clara Inés Nicholls, han assenyalat la ineficiència d'aquest model que podem anomenar d'agricultura industrialitzada, perquè ocupa el 80% de la superfície agrícola mundial, consumeix el 80% de l'aigua de la globalitat de l'activitat agrícola i genera entre el 20% i el 30% dels gasos amb efecte hivernacle que s'emeten al planeta, per produir només el 30% dels aliments que consumeix la humanitat. Actualment l'agricultura és l'activitat econòmica que genera més emissions d'òxid nitrós (N₂O) i gas metà (CH₄), i en menor mesura, tot i que també de forma notable, de diòxid de carboni (CO₂).

Per assolir importants economies d'escala i el control de grans extensions en aquesta agricultura tan poc sostenible, es fa necessari homogeneïtzar els paisatges agrícoles. Des de fa dècades, nombrosos estudis científics, com el que va dur a terme a principis dels anys setanta el *National Research Council* dels Estats

Unión Majomut, México.

Units, han demostrat la vulnerabilitat davant de plagues i malalties lligada a l'homogeneïtat genètica i ecològica dels cultius. També els professors David B. Lobell i Sharon M. Gourdj, en el seu treball *The Influence of Climate Change on Global Crop Productivity*, van apuntar més recentment que la reducció de la diversitat d'espècies conreades augmenta molt la capacitat destructiva d'una sola plaga o malaltia i torna els sistemes agrícoles moderns extre-

---

La relació entre agricultura i canvi climàtic és bidireccional, és a dir, no només l'actual model agrícola és un agent inductor del canvi climàtic, sinó que els canvis en els patrons climàtics ja estan tenint serioses afectacions en la producció agrícola.

---

madament fràgils enfront de la variabilitat del clima.

La relació entre agricultura i canvi climàtic és bidireccional, és a dir, no només l'actual model agrícola és un agent inductor del canvi climàtic, sinó que els canvis en els patrons climàtics ja estan tenint serioses afectacions en la producció agrícola. Amb el progressiu augment de les temperatures, les plagues i malalties s'estan fent més agressives i estan ampliant el seu radi d'acció. Les franges altitudinals on poden afectar els agents patògens s'estan ampliant, ja que les terres més altes són menys fredes que fa unes dècades. Així mateix, ja fa molts anys que s'ha constatat una progressiva transformació del comportament de les precipitacions, amb una tendència cap a fenòmens cada cop més extrems que originen erosió dels sòls agrícoles. El més preocupant és que la violència d'aquests fenòmens està superant el que havien establert moltes previsions; ja ho va demostrar fa gairebé dues dècades el *Soil and Water Conservation Society* (SWCS), fins i tot abans de ciclons amb una capacitat destructiva mai vista que s'han produït posteriorment.

Un necessari canvi de paradigma

Enfront d'aquest model, l'agroecologia estableix un diàleg entre els coneixements agrícoles tradicionals i les aportacions del coneixement científic modern per tal d'assolir formes sostenibles de gestió dels recursos naturals. Per una banda, proposa tècniques agràries que recuperen la fertilitat del sòl i aposta per les varietats i races locals, pel policultiu i pel manteniment de la biodiversitat, amb l'objectiu d'aconseguir sistemes més resistents. Per una altra, reivindica un desenvolupament rural sostenible basat en el coneixement tradicional i la gestió integrada de ramaderia, agricultura i silvicultura. Aquesta gestió integrada permet un reciclatge dels recursos, ja que la tinença d'animals permet adobar els camps de cultiu, i les restes dels cultius no aptes per al consum humà serveixen per alimentar els animals.

L'agroecologia incorpora l'agricultura ecològica. L'equip d'experts en agricultura ecològica de la Universidad Autónoma Chapingo (Mèxic) la defineix com un sistema de gestió de la producció que millora la salut dels agroecosistemes gràcies a pràctiques que exclouen l'ús de productes de síntesi química. Però també integra aspectes socials i econòmics, com formes de comercialització justes per a productors i consumidors, aspecte clau si es vol que tingui continuïtat un actor clau de la cadena alimentària, el pagès. En aquest punt **l'agroecologia troba punts de contacte amb el comerç just, un moviment nascut a finals dels anys 80 als Països Baixos que té com un dels seus principis fonamentals garantir preus més equitatius per als petits productors.** En aquells inicis, els petits

---

L'agroecologia troba punts de contacte amb el comerç just, un moviment nascut a finals dels anys 80 als Països Baixos, que té com un dels seus principis fonamentals garantir preus més equitatius per als petits productors.

---

productors que participaven en el comerç just estaven articulats al voltant de cooperatives productores de cafè del sud de Mèxic.

Aquesta alternativa anomenada agroecologia es tradueix en la prestació de serveis ambientals de gran vàlua, com el manteniment de la biodiversitat o la captura de gasos amb efecte hivernacle. L'agricultura ecològica té un elevat potencial de captació de CO₂, que l'*European Climate Change Programme* (ECCP) ha quantificat en 1,98 tones per hectàrea i any. Un factor essencial en aquesta mitigació del canvi climàtic és la no aplicació de fertilitzants nitrogenats de síntesi química, que està demostrat que incrementen els processos d'oxidació de la matèria orgànica i, per tant, la pèrdua de carbó orgànic dels sòls agrícoles, segons van explicar els investigadors Johannes Kotschi i Karl Müller-Säman en un treball elaborat per a la *International Federation of Organic Agriculture Movements* (IFOAM) que portava per títol *The Role of Organic Agriculture in Mitigating Climate Change – a Scoping Study*. A més, l'agricultura ecològica permet estalviar la gran quantitat de gas que s'utilitza per elaborar fertilitzants químics: en la fabricació d'una tona mètrica d'amoníac anhidre (NH₃), producte inicial del qual es deriven la majoria dels adobs nitrogenats, es consumeixen uns 3.500 m³ de gas natural. La rotació de cultius, habitual a l'agricultura ecològica, a més de reduir les pèrdues de nitrogen, augmenta la biomassa subterrània i, en conseqüència, la capacitat del sòl per retenir carboni. Una altra mala pràctica que evita l'agricultura ecològica és l'excés de fertilització que comporta emissions de nitrogen, perquè no s'utilitzen adobs químics i l'aportació de nutrients s'ajusta proporcionalment a la producció.

El cas del cafè

El cafè, produït en la seva totalitat en latituds tropicals o subtropicals i consumit en un percentatge molt significatiu en països occidentals industrialitzats, no és a Catalunya un producte de proximitat, però sí que és un producte molt consumit; de fet continua sent un dels productes agrícoles més consumits arreu del món. Dintre del ventall de cafès ecològics i de comerç just, a casa nostra té una llarga trajectòria la relació amb les cooperatives de petits productors del sud de Mèxic, país pioner en la producció de cafè ecològic i de comerç just. Són innombrables els estudis que s'han fet ressò de l'extraordinària biodiversitat associada a les parcel·les de cafè dels petits productors mexicans ubicades en zones muntanyoses, amb pendents pronunciats i majoritàriament sota ombra, de manera que en realitat són boscos en els quals també hi ha plantes de cafè.

Reprement la qüestió de les plagues i malalties que s'esmentava

Rentat i despolpat de cafè.

Sequeres que es perllonguen més en el temps, pluges més intenses però de menor durada i major variabilitat interanual de les temperatures, ampliaran el rang d'afectació dels patògens, que afecten els conreus, entre ells el cafè.

Cafè en sacs per a l'exportació.

més amunt, la plaga del rovell que va afectar el conreu del cafè de molts països llatinoamericans la passada dècada va mostrar una gran agressivitat, i el més destacable és que va afectar en alçades on mai no s'havia observat aquest fong. Això es va poder comprovar a l'estat de Chiapas, principal productor de cafè de Mèxic, on la plaga del rovell va malmetre plantes de cafè en alçades de fins a 1.700 m, un fet insòlit en la seva història. És rellevant que les plantes de cafè conreades de forma ecològica van ser menys afectades per la plaga, ja que en ser plantes que estan més sanes segueixen uns ritmes de producció menys forçats pels agroquímics.

Experts en modelització del canvi climàtic han conclòs que els canvis que ja s'observen a Colòmbia i Centreamèrica, grans productors de cafè, com ara **sequeres que es perllonguen més en el temps, pluges més intenses però de menor durada i major variabilitat interanual de les temperatures, ampliaran el rang d'afectació dels patògens que afecten els conreus, entre ells el cafè**. En el cas del Brasil, principal productor mundial, alguns estudis pronostiquen que l'àrea actualment dedicada a aquest conreu s'haurà de redistribuir geogràficament, però també que a mitjans d'aquest segle patirà una important disminució en conjunt, que podria arribar a ser del 60% en el cafè no conreat sota ombra, tal com diu Stuart G. McCook, un dels majors experts en la història del cafè, en el títol del seu darrer llibre *Coffee Is Not Forever*. Si continuem com fins ara, podem començar a pensar en escenaris en què no disposarem tan fàcilment i amb tanta abundància de determinats productes, i evidentment arribaran al mercat dels consumidors finals a un preu bastant més elevat que en l'actualitat. Per tant, sembla convenient introduir criteris de sostenibilitat en la producció i el consum de tot allò que mengem i bevem. Fer-ho no només és important, sinó que a hores d'ara ja és molt urgent.

L'ECONOMIA POSTCAPITALISTA SERÀ COOPERATIVISTA O NO SERÀ

Samuel Segura i Renau

Graduat en Filosofia i Màster en Economia i Empresa

1. Sobre la fi del capitalisme

Durant les darreres dècades, malgrat ser el model econòmic imperant, l'economia capitalista ha demostrat ser un sistema fallit. Ja no es poden sostenir racionalment cap dels seus principis més bàsics:

- 1) L'acumulació il·limitada de capital.
- 2) El mite de l'individualisme meritocràtic.
- 3) El creixement malaltís de les empreses.
- 4) El principi immoral de l'egoisme com a motor econòmic¹
- 5) El dogma sagrat de la competència²

Per tant, el capitalisme és un sistema que ja ha esgotat la seva pròpia coherència interna, ha arribat a la seva fi. De fet, realment contradiu els principis polítics liberals sobre els quals se sustenta, perquè anul·la la llibertat individual, la impedeix. Les relacions entre persones en l'economia capitalista són sempre instrumentals: la suposada cooperació amb els altres individus és només un pretext per a la consecució del propi projecte vital i empresarial. Per tant, en aquest model econòmic l'altre no és mai el fi, és sempre el mitjà —violant explícitament la màxima kantiana que blinda la dignitat de les persones—. Com a conseqüència d'això, en aquestes relacions instrumentals es reproduïxen relacions de poder i de dominació. Apareixen uns individus que representen l'omnipotència del poder econòmic, els quals, suposadament, tenen més talent i «es mereixen» el que han obtingut, i uns altres individus febles, sense capacitat econòmica, que són dominats pels primers, incapaços de fer desenvolupar el seu projecte vital, suposadament, perquè tenen menys talent o no s'esforcen prou i, per tant, es mereixen aquesta posició desfavorable. El

sistema anul·la la llibertat negativa dels individus febles mentre reforça la dels forts. Aquesta versió econòmica liberal es torna, paradoxalment, il·liberal per a una majoria d'individus. A més, curiosament, a causa de la transmissió patrimonial i de les herències, la capacitat econòmica dels individus depèn, igual que a l'època feudal, de la sang: de la família on hom neix. En el sistema capitalista, doncs, no hi ha ni llibertat real ni igualtat d'oportunitats, tot depèn de l'origen de l'individu, del seu llinatge. El talent, el mèrit i l'esforç queden ràpidament sepultats sota el brutal pes de les herències milionàries. Per possibilitar una alternativa sistèmica al capitalisme, que apliqui el concepte de llibertat republicana de no-dominació i possibiliti *de facto* el concepte liberal de llibertat negativa cal aplicar mesures de justícia distributiva, sobretot en el capital que no es desprèn del treball i de l'esforç propi, sinó que depèn del treball realitzat per altres (ja siguin avantpassats o contemporanis a qui no es retribueix justament el valor real creat pel seu treball).

Les relacions entre persones en l'economia capitalista són sempre instrumentals: la suposada cooperació amb els altres individus és només un pretext per a la consecució del propi projecte vital i empresarial.

2. Conceptes de responsabilitat social i bé comú com a marc teòric

La literatura científica de l'àmbit de l'economia i l'empresa sobre la responsabilitat social (RS) ha demostrat, a partir de l'estudi de nombroses empreses socialment responsables, que les organitzacions que posen en pràctica aquests principis i valors tenen més èxit a llarg termini. És a dir, substituir els valors negatius propis de l'economia capitalista de tipus salvatge (egoisme, competitivitat, ambició, enveja, etc.) per valors positius propis de la vida èticament íntegra (solidaritat, generositat, cooperació, empatia, etc.), aporta més èxit a les empreses.

D'altra banda, el concepte de bé comú (BC), sovint econòmicament infravalorat a causa del mateix marc mental capitalista predominant, és vàlid per fer una anàlisi tant de la dimensió política com de l'econòmica. El bé comú seria el *telos*, la finalitat última de totes dues activitats: la política i l'economia. En aquest sentit, política i economia comparteixen *telos*, finalitat, però hi arriben per camins diferents. Totes dues dimensions formen part del Tot, que és el bé comú, però cap d'elles, ni la política ni l'economia, no s'identifiquen amb aquest Tot. Mentre que l'economia fa referència als individus particulars en tant que agents que cooperen i transformen els recursos en béns de consum, la política gestiona l'espai on aquests agents es relacionen, regulant les condicions i les normes com s'han de relacionar.

L'aparent tensió entre bé comú (tot) i individu (part) queda superada per la noció de «persona» de la tradició personalista del segle XX: ella és el subjecte real dels drets i les llibertats. La persona trenca el solipsisme implícit en la noció d'individu liberal (part) i s'obre constitutiva-

ment a la relació intersubjectiva, és a dir, a la comunitat (tot). El major bé comú a defensar políticament, l'element essencial de justícia, aleshores, no seria una hipotètica llibertat negativa tal com postula el liberalisme capitalista, sinó que seria la dignitat de les persones, la dignitat humana.

Així doncs, a partir de la conjugació d'aquestes dues nocions, a saber, RS i BC, es proposa, mitjançant la teoria dels *stakeholders*, el nou *telos* concret de les empreses com a microsocietat. El valor creat per l'activitat empresarial seria un valor compartit per tots els *stakeholders* que participen en la cadena de valor. Se supera la visió particularista dels beneficis reduïts a pur economicisme cec per una visió àmplia del valor real de l'activitat productiva. El finalisme atribuït als diners en tant que unitat de mesura monetària és a bastament erroni. Cal realitzar un canvi de paradigma que passi de l'actual centralitat de la «virtualitat del valor» (moneda) a la «realitat del valor» (béns i serveis reals, i la resta de dimensions humanes que es beneficien de l'activitat econòmica: inserció laboral, inclusió social, realització professional, arrelament al territori, construcció de teixit comunitari, cura del medi ambient, etcètera).

AGC

Vaques a La Fageda.

3. Caminant cap a una nova cultura empresarial

Resulta evident que cal caminar cap a una nova cultura de les empreses que superi l'actual, que és filla i hereva del capitalisme. Cal substituir la cultura predominant actualment —en la qual per realitzar-se professionalment és necessari avançar a cops de colze contra els companys— per una cultura cooperativista, en la qual el company no sigui un obstacle, sinó una oportunitat per créixer com a professional. En aquesta nova cultura, ja no hi abunden els valors de l'autoritarisme dels directius sobre els treballadors ni de la competitivitat desenfrenada entre companys, o altres valors negatius d'aquest tipus, propis del capitalisme egoista smithià, sinó que hi predominen els valors de la solidaritat, l'empatia, el respecte, la confiança i la cooperació.

Si anem a buscar el model més elemental de l'intercanvi mercantil, aquest es presenta com l'intercanvi de béns sense ús de la moneda: jo que sé fer bones sabates te'n dono un parell a tu a canvi d'una bona cadira, ja que tu les saps fer molt bé. Aquest model bàsic d'intercanvi es tracta d'una «permuta», on no hi ha, encara, necessitat de la unitat de mesura monetària i, per tant, el fi no és el benefici sinó la cooperació. En aquesta acció de permutar, en la qual participen dos o més agents, allò essencial, sens dubte,

Cal substituir la cultura predominant actualment —en la qual per realitzar-se professionalment és necessari avançar a cops de colze contra els companys— per una cultura cooperativista, en la qual el company no sigui un obstacle, sinó una oportunitat per créixer com a professional.

és la cooperació. Per tant, malgrat que hi hagi una unitat de mesura monetària que serveixi d'intermediària en permutes més complexes i complicades, l'essència de l'acció no canvia, és substancialment cooperativa. El model es desvirtua quan s'introdueix l'ús de la moneda en tant que fi i no en tant que mitjà. En conseqüència, l'economia postcapitalista cal que superi la visió competitivista i la substitueixi per la realment genuïna: la cooperativista. L'economia postcapitalista serà co-operativista o no serà. El model competitiu conté una càrrega negativa, mentre que el cooperativista una de positiva. L'empresa postcapitalista deixa de competir per començar a cooperar. El sistema de competència no és el millor per explicar

quina és la millor manera de transformar la matèria primera en béns i serveis. Si així fos, hauríem d'acceptar, per exemple, que, en època de guerres (com l'actual, malauradament), produir armes és la millor forma d'aportar valor al bé comú, ja que és el que reporta més beneficis. I no hi pot haver conclusió intuïtivament més esbiai-

xada que aquesta. El model de competència explica el que, de fet, passa gràcies a la cooperació. Els estudis empírics en la matèria donen el suport pel 87% als mètodes que es basen en la cooperació enfront dels basats en la competitivitat³. El mercat postcapitalista és l'espai lliure per poder cooperar, no per competir.

4.

Un cas d'exemple: La Fageda

La Fageda és una empresa catalana situada al cor de la Garrotxa. La seva proximitat i arrelament al país, especialment al territori local de la comarca, dona encara més valor al seu exemple. Es tracta d'una cooperativa sense ànim de lucre que té com a motor de la seva activitat empresarial la inserció laboral de persones amb discapacitat intel·lectual de la zona on desenvolupa la seva activitat. El resultat no pot ser més il·lustrador: 0% d'atur en el col·lectiu de persones amb discapacitat intel·lectual o malaltia mental de la Garrotxa⁴.

La Fageda té clara quina és la seva missió i la fa viure en el dia a dia dels seus treballadors:

«Estem convençuts que l'èxit futur del nostre projecte depèn del fet que cadascun de nosaltres es comporti en el seu dia a dia amb lleialtat a la nostra missió i als nostres principis.»⁵ A més, pel que fa a la finalitat de maximització de beneficis pròpia del capitalisme, aquesta empresa té clara que la seva finalitat última té una orientació social, no econòmica, en la qual la rendibilitat econòmica només és un mitjà per aconseguir el vertader fi. Per això es tracta d'una empresa sense ànim de lucre, on no hi ha accionistes. Pel que fa al patronat que governa la corporació, d'acord amb l'article 15 dels estatuts, els seus membres exerceixen les seves tasques de forma gratuïta, com a activitat filantròpica. Els beneficis econòmics de final d'any són destinats, sobretot, a reinversions i reserves. El llenguatge emprat en l'apartat del «Finançament del Projecte» diu molt sobre la seva forma de concebre la creació del valor econòmic. Els costos, inclosos els salaris dels treballadors, són anomenats com

«Valors econòmics distribuïts», i incorpora també les taxes públiques, posant-les al mateix nivell. Tenen clar que hi ha un valor transversal creat que desborda la casella final dels beneficis i es bolca sobre tots els agents implicats en aquesta cadena de creació de valor (treballadors, proveïdors, comunitat, etc.). Aquest senzill detall ja tombaria la versió capitalista de «major benefici, major aportació al bé comú», ja que tots aquests elements del bloc de «Valors econòmics distribuïts», en la taula d'un economista capitalista estarien com a costos, per tant, com a elements que fan disminuir els beneficis —obviant la seva dimensió distributiva a priori del valor creat— i, per tant, farien disminuir l'aportació al bé comú, cosa que és manifestament falsa. I, curiosament, al bloc que correspondria als beneficis en una taula de tipus capitalista, hi diu «Valor econòmic retingut», ja que, evidentment, com que no hi ha accionistes, tampoc hi ha benefici.

La Fageda té molt clar quina és la seva microsocietat concreta on està inserida; quins són els *stakeholders* i la resta d'agents implicats, afectats i interessats en la seva activitat; per això dedica el 65% del volum de les seves compres a proveïdors de la província de Girona, col·labora amb 20 empreses de la Garrotxa i atén 281 persones de la Garrotxa que tenen certificat de discapacitat o que es troben en risc d'exclusió⁶. És una empresa fortament arrelada al territori, i cuida a consciència el bé comú de la societat real on viu. Aquest és un ele-

ment important, ja que si al centre de l'activitat empresarial hi ha les persones, aquestes són agents reals amb els quals s'interactua des de la presencialitat, no des de la distància ni des de la virtualitat. Els models empresarials de tipus «paracaigudistes» que no tenen cap vinculació amb l'entorn social on són i on desenvolupen la seva activitat no poden tenir al centre de les seves decisions les persones.

Es vol destacar també la proporció de retribució entre el treballador amb un salari més baix i el directiu amb el salari més alt. En la proposta dels estudis de Felber⁷, el salari màxim no pot superar l'escala relativa a 1:10. A la Fageda, la relació entre el sou més baix i el més alt és d'1:6⁸. Recordem que als Estats Units, país capitalista per excel·lència, aquesta proporció salarial està totalment desorbitada, un alt directiu cobra 344 vegades més que un treballador mitjà⁹ i el directiu més ben pagat dels EUA cobra 354.000 vegades el sou mínim interprofessional¹⁰. En relació amb aquest àmbit del lideratge de l'empresa, cal destacar que a La Fageda el 60% del personal directiu són dones, cosa que demostra el treball responsable també en l'erradicació de la bretxa de gènere¹¹. També cal destacar aquesta distribució del valor creat a través dels proveïdors de la Fageda.

A més, com s'ha dit, aquests formen part, en la seva majoria, de la societat local on es troba l'empresa i, a més, se'ls exigeix també l'acompliment de les normatives relatives a la sostenibilitat i al respecte pel medi ambient.

La Fageda no és un cas únic al món, hi ha altres models empresarials que ja estan treballant també en aquesta direcció postcapitalista de fer les coses de manera diferent, per anar canviant, de mica en mica, el paradigma empresarial d'un sistema econòmic en caiguda lliure. Mencionar les empreses catalanes Can Cet, el Grup Clade i el Grup Sinergup; o l'empresa del País Basc, la Cooperativa Mondragón, la més gran del món, on el 83% dels més de 95.000 empleats són cooperativistes. Per arribar a un model econòmic alternatiu, més responsable i sostenible, cal un canvi de mentalitat de tota la societat, però és important evidenciar que no es-tem parlant d'una utopia ni d'un model de l'«empobriment comú», com diria l'economista liberal Rallo¹², sinó d'un model provadament d'èxit, vàlid per a la creació de riquesa i perquè aquesta riquesa estigui justament distribuïda.

Tenen clar que hi ha un valor transversal creat que desborda la casella final dels beneficis i es bolca sobre tots els agents implicats en aquesta cadena de creació de valor.

Notes:

- 1 - Smith, A. (2011). *La riqueza de las naciones*. Madrid: Alianza.
- 2 - Hayek, F.A. (2011). *Camino de servidumbre*. Madrid: Anaya, p. 22.
- 3 - Felber, C. (2014). *La economía del bien común*. Barcelona: Miret, p. 37-39.
- 4 - Fageda Fundació (2018). *Memòria de sostenibilitat*, p. 14.
- 5 - Fageda Fundació (2016). *Codi de conducta. La nostra manera de treballar i les pautes que ens cal seguir*, p. 5.
- 6 - Fageda Fundació (2019). *Memòria de sostenibilitat*, p. 17-31.
- 7 - Felber, C. (2014). *La economía del bien común*. Barcelona: Miret, p. 104.
- 8 - Fageda Fundació (2018). *Memòria de sostenibilitat*, p. 14.
- 9 - Sandel, M. (2011). *Justicia. ¿Hacemos lo que debemos?*. Barcelona: Penguin Random House Grupo Editorial SAU, p. 28.
- 10 - Felber, C. (2014). *Dinero: de fin a medio*. Barcelona: Deusto, p. 103.
- 11 - Fageda Fundació (2019). *Memòria de sostenibilitat*, p. 29.
- 12 - Rallo Julián, J.R. (2013). *La Economía del Empobrecimiento Común. La Ilustración liberal: revista española y americana* 56-57.

Josep Busquets
Josepbusquets1@hotmail.com

Francaament sorprès

Estic francaament sorprès, decebut i indignat per la situació en què ens trobem. Entre totes i tots anem engolint, sense respostes com requeriria la situació. Potser perquè estem en estat de xoc encara? A l'alçada del segle XXI semblaria que la humanitat hauria de respondre d'una altra manera davant els fets rellevants, decidits i esdevinguts en nom nostre, però sense nosaltres. O és que ja hem de normalitzar el fet que no hi ha altra alternativa, no només de model socioeconòmic, sinó de relacionar-nos, que la d'anar alimentant la desconfiança, el rearmament, els blocs, el bel·licisme, la guerra i, en definitiva, aquest fals dualisme de bons i dolents? Quan estem en emergència climàtica, com sostenen els científics, realitat incontestable, aquest és el camí?

Com és possible que, davant tots els signes i dades que confirmen l'agreujament del canvi climàtic i l'exhauriment de recursos, que justament ens hi ha abocat el "sistema socioeconòmic dominant", persistim en ell i no vulguem veure que ens aboquem al desastre més absolut com a humanitat? Com és possible una ceguesa tan gran? És possible construir sobre la base del diàleg? Absolutament necessari. Cal practicar-lo i exigir-lo, és costós però possible.

Què dir del polítics, els partits i la seva cada vegada més desacreditada posada en escena? Les seves oratòries i les seves promeses incomplertes i sovint buides de contingut, faltant a la decència entre adversaris –no totes i tots sortosament–. Com a mínim resulta ofensiu per al ciutadà preocupat per un viure sa i una gestió de la cosa pública digna, respectuosa i participativa.

Per què calla tanta gent, tants intel·lectuals, que amb els seus coneixements i saviesa poden i haurien de parlar? Tota aquesta gent, amb les seves capacitats i àrees d'influència, per què no se'ls sent la seva veu? Que hi ha dificultats per emetre opinions contraries a l'establishment, ja ho sabem; justament per això necessitem les seves veus.

**Cal afermar-nos en
paràmetres de diàleg, justícia
i cooperació, afavorint
condicions de confiança.**

Pel que fa als moviments socials, en lloc de veure'ls reforçats en les seves mogudes i difusors de legítimes demandes reals de la gent, hi ha signes de cansament, diuen. Cansament de què? Què ens passa? Perquè ja sabem que mai ha estat fàcil res, però no podem defallir!

Crec que ningú pot negar aquesta realitat esquematitzada. No podem menystenir, però, els esforços que també hi ha. Massa pocs, lloables sens dubte, però amb un to baix, quasi inaudible i clarament insuficient. El que voldria ressaltar, en definitiva, és la paràlisi evident d'un cos, d'una societat, que es mou entre l'entreteniment, la passivitat, la perplexitat i l'atordiment davant l'ofensiva d'un món minoritari de mandataris i gestors que agafa ales i impuls en direcció contrària, tot per la pervivència dels seus privilegis. No és hora d'anar-nos despertant pel que ens hi juguem com a humanitat?

Ens adverteixen dels populismes. És clar que hem d'estar-hi vigilants. Cal reflexió personal i col·lectiva, en tot. En la situació que estem, aguditzats per una crisi sobretot de valors, cal afermar-nos en paràmetres de diàleg, justícia i cooperació, afavorint condicions de confiança. Vivim en un món en què ens cal tenir el coratge d'entrar en una nova fase. Fase d'humanització, en el desenvolupament de la qual hi sobra

una cosa d'entrada prou important, que és la base de tots els mals: la *hybris*, la desmesura, el desig desbocat sense límit. Cal posar aturador al desig descontrolat. Obrir-nos a una nova fase d'humanització, des d'on ens trobem, ha de ser possible. Ens cal desplaçar actituds instal·lades basades en l'individualisme, l'hedonisme i el consum. Som més que no sembla els qui estem desitjosos de fer-hi camí, i que ho vivim massa en la intimitat.

Arribats aquí, estimat lector, m'agradaria recomanar la lectura atenta d'un text que a mi i a d'altres ens ha copsat un impacte de desvetllament creatiu, és el "Manifest Convivialista". Sortí a França en format llibre el febrer del 2020 i ha seguit a l'ombra de la pandèmia. Una vegada l'hàgiu llegit, si us ve de gust, us invito a parlar-ne en grup per seguir avançant en l'aposta d'anar construint una societat no esporuguida sinó serena i agosarada que respongui a l'exigència que ens reclama el món d'avui i a la qual el Manifest ens invita. Bon estiu a tothom!

Trobareu el llibre amb el títol *Convivialisme*, editat en català per Montaber i en castellà per Icària. Podeu demanar-lo a Rocaguinarda o a qualsevol llibreria, millor cooperativa, per un cost 8 €.

Revista Cooperació catalana,

especialitzada en cooperativisme
i economia social i solidària,
des de 1980.

rocagales.cat

Pràctica del comú i reciprocitat

Ricard Pedreira
Economista

Però la societat, de cap manera s'ha creat sobre l'amor ni tampoc sobre la simpatia. S'ha creat sobre la consciència —encara que sigui instintiva— de la solidaritat humana i de la dependència recíproca des homes. S'ha creat sobre el reconeixement inconscient o semiconscient de la força que la pràctica comuna de dependència estreta de la felicitat de cada individu i sobre els sentiments de justícia o d'equitat, que obliguen l'individu a considerar els drets dels altres com a iguals als seus propis drets.

(Piotr Kropotkin, introducció a *El suport mutu*)

Els animals, els salvatges, els bàrbars, les ciutats medievals i nosaltres mateixos practiquem el suport mutu, encara que la competència no deixa d'estar present en la societat. A l'est de Sibèria i al nord de Manxúria, Kropotkin visita espais que l'impressionen per la lluita per l'existència deguda a la duresa del clima, però també per la convivència en els llocs —pocs— on la natura es mostra abundant, en contra de l'opinió de molts darwinistes que consideren la competència com el “principal factor de l'evolució”.

“En innumbrables societats animals, la lluita entre els individus pels mitjans de subsistència desapareix i és reemplaçada per la cooperació”. També és una citació de Darwin en què assenyalava que el suport mutu desenvolupa facultats que asseguren la millor supervivència de la espècie.

Bandades d'ocells s'agrupen per marxar cap al nord per tenir les seves cries quan arriba la primavera, i l'energia i la força de cada un contribueix al suport mutu en el llarg viatge. “La competència no és la norma ni en el món animal ni en la humanitat”, afirma l'autor, sinó que es limita només a períodes extraordinaris. Les formigues s'agrupen en nius, molts rosegadors dormen quan començaria la competència per l'exis-

tència, el rens migren cap al mar quan els falta aliment, els búfals creuen un continent immens per trobar aliment i els castors es divideixen en grups quan en són masses en un sol riu...

Els pobles salvatges, segueix dient Kropotkin, identifiquen les seves vides amb les de la seva tribu, obeint les normes comunes malgrat que puguin anar-los en contra. *L'un per a tots* dels Tres Mosqueters és abans que la família separada trenqui la unitat tribal.

Quan els habitants del nord-est de Mongòlia i l'est del Turquestan van veure que l'aigua desapareixia, segons alguns historiadors, van haver d'emprendre un llarg camí que els duria fins a Europa, fins a l'imperi romà. Les Grans Migracions –des de l'arribada dels huns el 375 dC a l'est de l'Europa central– tindrien un valor afegit. En el llarg camí, les races aborígens de cada indret i els migrants es van barrejar i els seus costums van quedar transformats per les noves aportacions. No hi havia més remei que cooperar.

Els pobles bàrbars, com els van anomenar els romans, eren organitzacions de clans extremadament antigues, que els permetien unir les forces (...), per gaudir de la vida en comú i prosperar. Els historiadors gairebé mai donen testimoni dels incomptables actes de suport mutu i devoció que tots coneixem d'experiència. Pot ser que les lluites i

els conflictes “venguin” més. Sovint les tribus s'han agrupat en pobles i els pobles en federacions. L'acció conjunta de les comunitats es mostra en els festivals, la caça comuna, les assemblees i altres expressions que són poc mencionades pels cronistes de les èpoques.

Conjuracions, fraternitats, amistats... Idees comunes d'organitzacions de suport mutu i llibertat, després de la caiguda de l'imperi romà el 476 dC¹. Durant molts anys no hi va haver cap autoritat global que imposés la unió. Es van crear les comunitats vilatanes, arrelades a la terra, amb institucions com les esmentades, així com els gremis i les actuacions comunitàries que, en alguns casos concrets, com Venècia i el mercat de gra, estaven en mans de la ciutat.

A tot arreu trobem les mateixes federacions de petites comunitats i gremis, les mateixes petites viles al voltant de la ciutat principal, la mateixa assemblea i el mateix concepte d'independència de la ciutat medieval. El defensor de la ciutat, amb diferents noms, la distribució dels aliments, el treball i el comerç, així com les lluites internes i externes, tenen objectius semblants. Els cinc segles que van seguir l'any 1000 són un intent de garantir el suport mutu, mitjançant els principis de la federació i l'associació.

Fins en les desgràcies més terribles –guerres, misèria, tiranies–, el suport continua viu entre les classes socials mitjanes i baixes, i influeix en les bel·licoses minories governants que el consideraven –i el consideren– una *ximpleria sentimental*. El moviment de la Reforma (protestant) no només va ser contra els abusos de l'Església catòlica i el dret d'interpretar la Bíblia, sinó que també exigia que les terres comunals fossin retornades a la comunitat vilatana i que s'abolís la servitud feudal.

Però la història és dura. La política industrial porta a la destrucció dels gremis (segle XV, a la Gran Bretanya). El primer edicte d'Eduard VI ordenava entregar a la corona (!) “totes les fraternitats, germandats i gremis (...), així com totes les cases, terres, habitatges i altres propietats dels seus membres. Però llavors el Parlament va haver d'enfrontar-se amb els conflictes que fins aleshores havia resolt cada ciutat per ella mateixa. La contínua ingerència dels funcionaris va paralitzar (i en molts casos, arruïnar) el treball dels oficis. No va ser fins a la Revolució Francesa (1789) que l'abolició d'aquesta ingerència va ser rebuda com un acte d'alliberament.

1- El 476 dC Ròmul August és substituït per Odoacre, rei dels gots

Premis economia social

**MÉS DE 9.000€
EN PREMIS**

**ELS MILLORS
TREBALLS DE FI DE
GRAU, FI DE MÀSTER
I FI DE POSTGRAU**

**POTS GUANYAR
FINS A 1.100€
(MÉS 300 € EN
PRODUCTES I SERVEIS
DEL MERCAT SOCIAL)**

Bases
economiasocial.coop/premis

Fent el teu treball sobre una temàtica vinculada a:
TERCER SECTOR, ECONOMIA SOCIAL I COOPERATIVES

Últim dia per presentar els treballs: 16 de setembre de 2022
premis@rocagales.cat | economiasocial.coop

Fundació
ROCA GALÈS
CATALUNYA

**economia
social**

Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa
i Treball

